

آزادی بیان و مسئولیت اجتماعی، بایدها و نبایدهای فقهی

مینا زاهدی جوادحصاری^۱

چکیده

آزادی اندیشه و بیان بدین معنی است که برای پیشروی فکر و ابراز عقاید و افشای اندیشه‌ها موانعی فراروی افراد نباشد. بدیهی است اسلام به عنوان مکتبی جهان‌شمول که هدفش کمال و سعادت عالی‌ه انسان است، دستوراتی برای آزادی اندیشه و بیان آن داده است. اگرچه این تعبیر از مفاهیم نوپدید است که در متون فقهی کمتر مشاهده می‌شود اما به طور ویژه‌ای به مبانی و مصادیق آزادی بیان توجه دارد و در بین نظریات مباحث فقهی حقوقی جایگاه خاصی پیدا کرده است؛ زیرا آزادی بیان، در جامعه آثار بسیاری دارد. مهم‌ترین این آثار مشخص شدن حقیقت و رشد ایمان می‌باشد و نتایج عدم آزادی اندیشه و بیان آن در جامعه گمراهی، از بین رفتن موازین اخلاقی و احاطه زشتی‌ها و پلیدی‌ها است؛ مضافاً اینکه آزادی بیان در چهارچوب و محدوده مشخصی پذیرفته شده است. هدف این نوشتار آن است که رد پای آزادی بیان در منابع فقهی و روایی را مورد بررسی قرار دهد. ضمن اینکه سعی بر آن است در این خصوص موضع اتخاذی بر اساس موازین و مباحث فقهی را در مورد بایدها و نبایدهای آزادی بیان شناسایی کند.

واژگان کلیدی: آزادی بیان، مسئولیت اجتماعی، کشف حقیقت، جدال احسن.

۱. دانشجوی دکتری، گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه قم، mj.zahedi68@gmail.com